

Kærligheden og de druknedes land – interview med Tiphonie Yanique¹

AF ASTRID NONBO ANDERSEN & SINE JENSEN SMED

SLAGMARK #75
SIDER: 127-134

Den prisbelønnede forfatter, digter og essayist Tiphonie Yanique (født 1978) er opvokset på St. Thomas, bosat i New York og underviser på The New School i New York City. Hun har blandt andet skrevet novellesamlingen *How to Escape a Leper Colony* (2010), børnebogen *I am the Virgin Islands* (2012) og den prisbelønnede roman *Land of Love and Drowning* (2014). Yanique blev opfostret af sin bedstemor, der var bibliotekar på St. Thomas og yngste barn af kaptajnen på skibet *Fancy Me*, der gik ned i 1926. En begivenhed, der huskes som et lokalt Titanic på øerne, fordi stort set alle mistede en person, de kendte. Denne begivenhed har også inspireret dele af handlingen i *Land of Love and Drowning*.

Romanen tager sin begyndelse i tiden omkring salget og overdragelsen af det tidligere Dansk Vestindien til USA i 1916/17. Her møder vi den velhavende kaptajn Owen Arthur Bradshaw, hans hustru Antoinette, deres overjordisk smukke datter Eona og den endnu ufødte datter Anette, som alle bor i den fornemme ejendom Villa By the Sea i byen Charlotte Amalie. Vi bliver også introduceret til Owen Arthurs elskerinde Rebekah og deres fælles barn Jacob Esau – døtrenes ukendte halvbror. Owen Arthur mister sit økonomiske livsgrundlag pga. det amerikanske spiritusforbud. Han mister livet i et skibsforlis uden for den dragende, men også dødsensfarlige ø Anegada (hvis navn kan oversættes til "de druknedes ø" - et sted der indirekte lægger navn til romanens engelske titel). Moderen pådrager sig en livstruende sygdom under en rejse til New York. Hun dør og efterlader sig to ufor-

sørgede døtre og en voldsom stor gæld.

Romanen følger herefter de tre børn Eeona, Anette og Jacob Esaus opvækst og voksenliv på St. Thomas, der langsomt men sikkert forandrer sig i årtierne efter overdragelsen. Den ældre søster Eeona holder stædigt fast i de overklassemanerer, hun er opdraget med, ligesom hun ikke kan give slip på drømmen om det liv, hendes forældre lovede hende. Lillesøsteren – romanens historiker og til tider alvidende fortæller - der aldrig har kendt til det velhavende liv, som hun ellers blev født ind i, må tidligt lære at klare sig selv og identificerer sig med øernes mere jævne befolkning. Samtidig drages hun mod den intelligente og musikalske, jævnaldrende Jacob. De tre personer repræsenterer hver især forskellige positioner i øernes sociale samfundshierarki. Romanen handler om kærlighed, tab, længsler og drømme, men giver samtidig et indsigtfuldt indblik i lokalbefolkningens møde med det rige, tillokkende USA, og ikke mindst racismen på det amerikanske fastland og hos de nyttilkomne amerikanere, der er i færd med at opbygge en turistindustri på øerne.

Yanique blev i 2014 tildelt Flaherty-Dunnán First Novel Award fra Center for Fiction, Phillis Wheatley Award for Pan-African Literature, og American Academy of Arts and Letters Rosenthal Family Foundation Award for romanen. I 2016 udkom bogen på dansk under titlen *Længslernes øer*.

Roman strækker sig periodemæssigt fra omkring 1916 til 1970'erne. Hvorfor valgte du at lade fortællingen foregå i denne periode? Hvad var det, der skete i de årtier? Hvordan reagerede virgin-islanders på de nye omstændigheder og det faktum, at de var tvunget til at tage en ny amerikansk identitet på sig?

Denne periode er begyndelsen på og etableringen af det, vi idag kalder De Amerikanske Jomfruøer. Det er også min mormors barndom og ungdom, tiden før jeg selv blev født. Jeg voksede op hos min bedstemor, sad på hendes knæ, mens hun fortalte historier om sit liv og tiden på øerne i denne periode. Det var en periode fuld af forandringer på St. Thomas, St. Croix og St. John. Ikke blot kunne virgin-islanders nu let rejse til USA. Folk fra Staterne kunne nu også let rejse til Jomfruøerne. Hele vores økonomi blev forandret, så den kunne servicere disse nye, velbeslåede besøgende. Og de var ikke engang ret langt væk! De kunne både hurtigt og ofte komme

hertil. Og de var rige – de smed om sig med penge. Så begyndte amerikanerne at flytte til øerne for at slå sig ned permanent – og det var virkelig noget, der ændrede øernes karakter fundamentalt. Jeg blev selv født i 1970'erne. Så min interesse for denne tidsperiode var en interesse for historien, men også for min egen historie. For det, der kom før mig. For hvad det ville sige at være virgin-islander i tiden, før jeg blev født? For det, der i tidligere tider, lagde grunden for min egen tid. Jeg havde virkelig lyst til at adressere disse spørgsmål på en eller anden måde.

Virgin-islanders i dag udtrykker ofte ret ambivalente følelser overfor USA. Nogle taler sågar om en politisk identitetskrise. Din bog ender et sted i 1970'erne. Ser du også denne krise i dag, og ville du have beskæftiget dig med den, hvis du havde ført bogens fortælling helt frem til i dag?

Virgin-islanders skulle faktisk helt frem til 1970'erne, før de begyndte at vedkende sig, og måske endda – om end med ambivalens – at tage den amerikanske identitet på sig. Virgin-islanders skulle først slås i amerikanske krige, se amerikansk tv, gå på amerikanske colleges og endda organisere nogle protester - imod amerikansk indtrængen - før end de begyndte at føle sig som amerikanere. Selvom det er rigtigt, at mange virgin-islanders tog deres amerikanskhed til sig med det samme - nogle drog mod hovedlandet - er det stadig ret almindeligt, at virgin-islanders refererer til "amerikanere", hvormed de mener folk fra hovedlandet, dvs. staterne.

Magi spiller en central rolle i din roman. Den spirituelle tilgang til både fortid og nutid kan være svær for danskere at forstå. Hvorfor udgør spiritualitet og magi ofte vigtig komponent, når virgin-islanders beskæftiger sig med deres fortid?

De fleste Virgin-islanders er dybt religiøse, og et stor procentdel af befolkningen er katolikker. Katolicisme som tro tillader mystik, magi, sensualitet og drama, men pakker det hele ind i knæfald og gyldne alterbægre – hvilket betyder, at magien bliver pakket ind i manérer, fremtoning og overdådighed. Det er helt klart én måde at forstå en virgin-islander på! Vi er et folk, der har manér og stil, men vi er også et lidenskabeligt folk. Rent politisk hjælper en tro på det sakrale folk til at skabe

mening i deres liv – især når helt basale elementer, som f.eks. dit statsborgerskab – er i flux. Det, vi kalder ”magi”, hjælper folk med at give mening til ting, der ellers forekommer absurde. Hvordan kan det for eksempel være, at en gruppe mennesker kan ankomme til en anden gruppe menneskers ø og så bare tage politisk kontrol med øen. Det er absurd. Ingen ville nogensinde gå ind i en anden persons hus og proklamere, at nu tilhører huset den nytilkomne. Og dog var det lige præcis det, der skete i Dansk Vestindien. Hvordan kan vi få det til at give mening? Hvordan se det meningsfulde i, at Danmark, som påstår at tro på basal værdighed, samtidig fratager andre fornuftsvæsner den selvsamme værdighed? Hvad der er endnu mere mærkeligt, er, at det ofte var larm og festivitas, som markerede nogle af Jomfruøernes mest betydningsfulde protestbevægelser. Musik, sang, dans – det var alt sammen protestformer. Hvordan kan det være? Magi. Desuden er det vel sådan, at enhver, der tror på kærlighed, også tror på magi. Så i virkeligheden er magibegrebet ikke så fremmedartet for de fleste mennesker

I Danmark har der over de seneste ca. 15 år været en stigende interesse for Dansk Vestindiens historie. Men interessen har det med at fokusere på slavegørelsesperioden og overser ofte, at der var en tid efter emancipationen og også efter overdragelsen i 1917. Der er ikke nogen eksplicite referencer til slaveriet i din bog?

Der er så meget fetichering af slaveriet. Jeg tror måske, det er fordi, det er så længe siden, og fordi det angiveligt havde en afslutning. Derfor føles det som en sikker periode at sætte sig ind i. Man behøver ikke at føle sig impliceret – for det var så længe siden. Vi kan endda joke om det. Eller hvad? Men samtidig fornædret selve slavegørelsen dem, der blev holdt som slaver. Slaveriet var trods alt ensbetydende med, at et menneske med tvang fik frataget sin menneskeværdighed. Denne periode repeterer nogle allerede dybt rodfæstede begreber, som hvide har om sorte mennesker – at sorte mennesker er mindre menneskelige. Denne periode forklarer og retfærdiggør endda et racistisk status quo. Selve slavegørelsen kan fungere som en repetition af idéen om, at sorte mennesker var ”slaveværdige” og derfor kunne tilskrives mindre menneskeværd.

Paradokset for sorte, og i denne sammenhæng, sorte danskere og andre sorte europæere, er, at ethvert blik på denne periode gør alt dette: bekræfter det racistiske

begreb om sort underlegenhed og andethed, og tillader den hvide tilskuer at føle sig distanceret fra brutaliteten. En nutidig grusomhed er, at sorte menneskers vrede og sorg over slaveriet ofte bliver afvist, når man beskæftiger sig med denne periode. Fordi, selvfølgelig, at det er så længe siden. Slavegørelsesperioden er før den sorte udfrielse og før den sorte omvæltning. Det vil sige den historiske (men også nutidige) periode, hvor sorte demonstrerede deres menneskelighed ved simpelthen at bede om den, kræve den, og kæmpe for den. Hvorfor er hvide mindre interesserede i den periode? Den periode hvor sortes menneskeværd blev erklæret?

Kampen mod racisme fortsætter for sorte, men de fleste hvide er uinteresserede i den fortsatte historie. Den fortsatte historie implicerer hvide, der lever i dag. Og de fleste mennesker er simpelthen ikke villige til at udføre det arbejde, som kræves for at kunne bevæge sig igennem det. En besættelse af slavegørelsen alene er en besættelse af sort fornedrelse.

Hvis man læser aviser fra Jomfruøerne fra 100-året for emancipationen i 1948, kan man få det indtryk, at mange mennesker på det tidspunkt fandt det ubehageligt at mindes slavegørelsen. Tror du, at det var et tabu på den tid?

På det tidspunkt vil de ikke have husket denne tid selv, eftersom de ikke var født under slavegørelsen. Jeg tror ikke, at det var et tabu overhovedet. Men omvendt tror jeg heller ikke, at slaveriet på Jomfruøerne passer særligt godt med de slaverifortællinger, som vi har lært at forstå via USA og endda de anglo-caribiske øer, som var slavegjorte af andre dele af Europa. Øernes befolkning var slavegjort af danskere, men de fleste virgin-islanders praktiserede ikke en genkendelig dansk religion, for eksempel. Mange var allerede dengang katolikker. Under katolicismen var der mere fleksibilitet i forhold til f.eks. jordbesiddelse – og i nogle tilfælde kunne slavegjorte arve fra f.eks. deres far, som var slaveejer. Nogle øer producerede sukkerrør under slaveriet, men andre øer, som f.eks. St. Thomas, havde en stor procentdel af smede og andre faglærte arbejdere og håndværkere. Dette ændrede i vid udstrækning dynamikken. Samtidig er det også sådan, ifølge de historier jeg har hørt, at danskerne var usædvanligt ondsksfulde, når de udstak de overordnede retningslinjer. Tilsyneladende mere end andre slavedrevne nationer. Alt dette tager sig anderledes ud og kan have betydet, at virgin-islanders i 1948 forstod perioden på en anden måde.

Men lad os bare være ærlige. Slaveriet var ikke noget at være stolt af. Det er en fornedrelse. Jeg kan ikke forestille mig, hvorfor en almindelig person på gaden, som blev interviewet til en nyhedsartikel, skulle ville have lyst til ivrigt at udtale sig om den periode. En historiker ville sikkert, men enhver lægperson ville nok bare leve sit eget, frie liv. Det er ret forståeligt.

Betyder det i dine øjne noget, at der – pga. salget og overdragelsen – ikke har været en mere formaliseret proces afklaringsproces om fortiden mellem Danmark og Jomfruøerne?

Jeg mener, at det at blive amerikaner har været så dybt belastende for virgin-islanders, at vi faktisk ikke har haft en regulær og kontinuerlig mulighed for at tænke over vores danske historie. Faktisk betragter vi ofte vores danske historie i lyset af og som respons på vores nutidige forhold. For eksempel er det at studere de tre dronninger [Fireburn-dronningerne, se også Halberg og Coley], og andre aktivister på Jomfruøerne, som gjorde oprør mod uretfærdige arbejdspraksisser under vores dansk-vestindiske periode, en måde at bekræfte, at Jomfruøerne havde en historie før amerikaniseringen. At vi har en historie – punktum, som er singular og unik. Det hjælper os med at bekræfte vores identitet, og identitetsskabelse sker i vid udstrækning gennem en individuationsproces. At disse dronninger blev ført til Danmark og idømt enten tvangsarbejde eller døden med henvisning til højforræderilove, er et mindre diskuteret element i vores historie.

Har Danmark stadig en rolle at spille på Jomfruøerne i dag?

En anden måde at stille dette spørgsmål på er, om Jomfruøerne stadig har en rolle at spille i Danmark i dag? Svaret er, at det burde de. Danmark var en kolonimagt, der havde store og kontinuerligt økonomiske fordele af sine kolonier. Hvordan har danskerne forholdt sig til den historie? Hvordan afspejler danske historiebøger og websider denne historie. Danskerne kommer ofte til Jomfruøerne for at se en nuanceret og mere reflekteret version af dem selv. Jeg synes, det er en helt fin måde at rejse på. Men når danskerne kommer tilbage til Danmark, ser de så virgin-islanders

dér? Ser de den rigdom, der blev indsamlet på slavegjorte menneskers ryg? Hvordan forstår de fleste danskere, de sorte danskere, der bor i Danmark i dag? Forstår de disse sorte danskere som en del af arven fra de afrikanere, der levede under dansk styre i Dansk Vestindien? Disse vestindere var også sorte danskere, men de havde ikke fuldt statsborgerskab. Det er disse spørgsmål, man bør stille. Det er dén diskussion, jeg håber, foregår i Danmark. Jeg håber, at min egen bog, *Længslernes øer*, vil kvalificere nogle af disse diskussioner.

Din bog blev for nyligt oversat til dansk. Hvilke refleksioner, håber du, den vil sætte i gang hos danske læsere?

Noget af det, har jeg allerede svaret på lige før, men jeg vil tilføje, at jeg håber, at *Længslernes øer* også viser, at der er en skønhed på Jomfruøerne, der rækker ud over den tropiske fauna og den danske arkitektur. Der er en skønhed, der vokser ud af den kunst, som mennesker på dette sted skaber. Min roman er et bidrag hertil. Den er et kunstværk, et stykke litterær kultur fra et sted, der sjældent bliver betragtet som ophavssted for sofistikeret kunst og litterær kultur. Ved at læse en bog skrevet af én fra det tidligere Dansk Vestindien, tager du også imod forståelsen af, at folk fra det tidligere Dansk Vestindien kan skabe kunst og bidrage til litterær kultur. Dét er også en markant handling.

Når man er i USA, kan man let få det indtryk, at de fleste amerikanere ikke aner, at de amerikanske Jomfruøer er amerikansk territorium. Hvilken rolle spille litteratur i almindelighed – og din især – når det handler om at skabe opmærksomhed og forståelse for øerne?

Jeg skrev *Længslernes øer* med så meget talent og skønlitterær behændighed, jeg kunne mønstre. Jeg ville fremskrive en samling karakterer, der var så forførende og intelligente, at en sofistikeret læser ville blive forelsket i dem. Det håber jeg, at jeg har opnået. Men min roman indskrives sig også i en tradition med at skrive sig op imod den koloniale kanon. Romanen er – i hvert fald til dels – et anti-kolonialistisk projekt. Den tidligere litteratur om Jomfruøerne blev skrevet af danskere eller ame-

rikanere – folk som betragtede sig selv som udenforstående i forhold til øerne. De var selv aktivt involveret i det koloniale projekt – enten som medlemmer af regeringen, den private elite, eller som dem, der drev og kontrollerede turistøkonomien. Som alle andre koloniserede områder har vi på Jomfruøerne ikke haft vores egne robuste, nationale kunstarter. Det er dét billede, jeg ønskede at hjælpe med at forandre med min roman. For at være mere specifikt tager jeg i *Længslernes øer* fat i Herman Wouks roman om Jomfruøerne, *Don't Stop the Carnival* (1965). Hans bog fokuserer på det amerikanske expat-samfund på St. Thomas. Virgin-islanders er i hans roman nogle fæhoveder. Min roman foregår i samme periode som hans. Jeg bruger nogle af hans karakterer men vender synsvinklen rundt. Jeg skriver fra hans fæhoveders perspektiv – jeg viser, at de er mennesker, komplekse, som fortjener respekt og kærlighed. Slet ikke fæhovederne. Det er stadig en radikal tanke – at mennesker, hvis hudfarve er brun eller sort, også fortjener respekt og kærlighed, ganske simpelt fordi de er mennesker.

Hvordan ser du øernes fremtid – og har valget af Donald Trump som amerikansk præsident forandret følelserne for USA på Jomfruøerne?

Selvom dette valg var sørgeligt for os, kom det ikke som en rigtig overraskelse for virgin-islanders. Amerikanske imperialistiske og racistiske handlinger er ikke nye for os.

NOTER

- 1 Interviewet er foretaget i februar 2017.